

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal:

Bocskay-utca 9. sz.

Megjelenik minden hó 15-én.

Genealogiai Füzetek

CSALÁDTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT.

A „Genealogiai Füzetek“

előfizetési ára:

Egész évre 8 kor.

Félévre 4 „

SZERKESZTIK:

CSIKSZENTMIHÁLYI SÁNDOR IMRE ÉS KÖRÖSPATAKI ÉS KÖPECZI SEBESTYÉN JÓZSEF.

KIADJA: A SZERKESZTŐSÉG.

Az úri hatóság fejlődése Magyarországon 1848-ig.

(Tizenkettedik közlemény.)

Itt nem érdektelen kérdés az is, hogy a polgári ügyek mik voltak s mind az úri hatóság alá tartoztak-e?

Az úri hatóság jogkörét itt csak negative vagyunk képesek körülírni. Az aranybulla VII. pontja szerint nem tartoztak hatásköre alá a pénz- és tízedügyek, melyekben a várispánok voltak jogozottak ítélni. Nem tartoztak az egyházi bíróságok alá utalt ügyek, hogy ezek mik voltak, arról e korban biztos felvilágosítást nem nyújthatunk. Egyes törvényeinkben s a kiváltságlevelekben találunk elszórtan egyes intézkedéseket. Ősi időktől kezdve az egyházi bíróság elé tartoztak magát az egyházat s kiváló védelmében álló özvegyeket s árvákat illető ügyek, valamint a canonjogon alapuló privilegium fori alapján úgy a felsőbb, mint az alsóbb rendű clerusnak polgári s büntető ügyei, mennyiben alperesek voltak (sz. Istv. II. 2, 3; sz. László II. 13; Kálmán I. 5, 6, 14, 65, II. 11; „Liber-tas Clericarum“ 1 s 2 p. Endlicher „Monumenta Arpadiana“ 1819. 417 l.), a határvonal elvileg e korszakban az egyházi bíróságok ügyköre (res ecclesiasticae v. causae forum, spirituale tangentes) s a világi bíróságok alá tartozó ügyek (res prophanæ v. causae forum saeculare concerventes) közt való különbség elvileg nem volt megvonva, igen sokszor fordult elő ezek közt hatáskör tekintetében cullisio, minek elintézését a törvény 1405. (I.) 14. 1405. (II.) 12. a királynak tartotta fenn; míg végre a szokás pótolta a törvényt, mely szerint egyházi bíróságok alá tartoztak: a) a hit, a hittitkok és a szentségek körüli ügyek; oly vétségek, büntények, melyek a tettes javítására czélzó fenytitkok vagy excommunicatio alá estek; a hamis eskü, esküszegés bünténye; b) egyházi tízed, uzsora, egyháziak s nők megveretése, fosztogatása, vérontás; c) házassági ügyek s járuléka: gyermekek törvényességének kérdése, hitbér s jegyajándékok, hitbér biztosíték (donatio propter nuptias), quartalítum, végrendeletek, özvegyek s a gyámság s gondnokság alatt állók ügyei. (Kolozsvári-Ovári id. m. II. k. II. f. 113 l. 2 j.) Végül felemlítendő e helyen C. D. IV. v. 2 l. 231. foglalt IV. Béla által 1254. székesfehérvári egyház számára adott privilegium megszorítása. Ez megadván a bíraskodási jogot úgy a polgári, mint a bűnügyekre, a következőket veszi ki az úri hatóság alól: „Excepto eo, quod si populi et jobagiones ecclesiae terras communes cum aliis populis deversarum conditionum, habuerint, et quantio de divisione terrarum, arta fuerit, tunc rex vel vicem suam gerens, ipsos, si consortes eiusdem litis fuerint, simul cum aliis poterunt iudicare. Et similiter in aliis causis omnibus quae totam provinciam tangerent, rex

vel ab comissus, ipsos cumcaeteris, eorum comprovincialibus iudicet.“ E szavakban már alapját látom az 1848. előtti jogszolgáltatás azon elvének, hogy az urbarialis sessiókra irányuló kérdések nem a polgári bíraskodás, hanem a közigazgatás keretébe tartoztak. Ezen alapelvet Pfahler s Preyer id. munkájokban határozottan kifejezik, melynek részletes kifejtése a jogtörténetben felmerülő eszmékre tekintettel a jövő korszak tárgyalásánál lesz leghelyesebben eszközölhető.

Mi a büntető igazságszolgáltatást illeti, ez csak azon ügyekre terjedt ki, melyeket a fennebb idézett privilegiumok felsorolnak s a melyek ezekkel rokon természetűek voltak.

Igy tisztázva levén a hatáskör kérdése, önként következik az illetőség vizsgálása, vagy másképpen kifejezve megállapítani azt, kikre volt jogozott a földesúr birói hatósága? Itt is el kell választanunk a polgári bíraskodást a bűnügyitől. Midőn e kérdést vizsgáljuk, alapul itt is az úri hatóságot adományozó királyi kiváltságleveleket vesszük, mert ezeknek volt feladata megállapítani azt, hogy kik vannak a földesúr birói hatóságának alávetve.

1024-ben kelt a zalai kolostornak adott privilegium „populos ipsius monasterii“-t említ (C. D. T. I. 308. 1237.) a cisterciták számára adott kiváltságlevelél a „causas inter jobagiones ecclesiae emergentes“-re terjeszti ki az úri bíraskodást. (T. IV. v. 1. l. 70.) IV. Béla Demeter számára adott privilegiumában „Jobagiones vel serventes eiusdem“-ről emlékezik meg. (T. IV. v. 1. l. 420.) IV. Béla 1254. székesfehérvári egyház számára adott privilegiuma „Jobagiones tam nobiles, quam conditionarios“-t. (T. IV. v. 2 l. 231), IV. Béla 1256. az esztergomi egyháznak adott kiváltságlevele „cives, nobiles exercituantes, conditionarios, hospites, rusticos, villanos, inquilinos“-t (T. IV. v. 2 l. 385), IV. Béla 1261. az egri egyháznak adott privilegiumában „de omnibus civibus, hospitibus, de possessione ecclesiae Agriensis.“ (T. IV. v. 3 l. 42), IV. László 1273-ban a győri káptalannak adott privilegiuma „Hospitibus super terram capituli eiusdem ecclesiae ante castrum Jawrinense congregatis, et congregandis, ac aliis dicti capituli, cuiuscunque conditionis existant, hominibus iam dudum concesserimus ut in nullo casu nec etiam in furto comes parochialis ipsos audeat iudicare, sed eorum dominos terrae debeant conveniri“-t (T. V. v. 2 l. 112); Róbert Károly 1330-ban a Báthori családnak adott kiváltságlevele „ut dictam possessionem Bathur ipsorum et per consequens hospites et populos, iobagiones ipsorum congregatos et in futurum ad eandem congregandos“-t (T. VIII. v. 3 l. 405) em-

lit. Így tehát igen sokféle állása volt az úri hatóság alá vetett népeknek. Ha egy általános, illetve a valóságot leginkább megközelítő szabályt akarunk megállapítani, azt kell mondanunk, hogy e korban a polgári bíraskodás a földesúr területén lakó jobbágyokra s birtoktalan cselédekre terjedt ki rendszerint. Ez által nem mondjuk azt, hogy csak ezekre volt jogozott a földesúr bírósági eljárni, hanem, ha a privilegium neki különös jogot adott mások felett is; így az egyházak az egyházi nemesek felett, kiket közönségesen praedialistáknak nevezünk. Ez általános elvet következtethetünk Nagy Lajosnak Erdély számára adott privilegiumából (T. IX. v. 3 l. 503 1364), mely „suos populos et iobagiones et famulos impossessionatos“-t említ. Igaz ugyan, hogy a „populos“ alatt igen sokféle állású úri hatalom alatt álló egyént lehet érteni; de a középkori terminologia mindig csak nemteleneket értett alatta. Így általán a nemtelenek voltak a földesúr birói hatalmának alávetve, mennyiben a törvények, királyi privilegiumok, szokás ellenkezőleg nem intézkedtek. Innen van az, hogy némely írók, mint Bartal („Commentarii“ I. 349. lapon) a püspökök joghatóságát tekintve, a polgári bíraskodást curialis s dominicalisra osztják fel. Szerinte a curialis a szabadokra, inlites s a nobiles ecclesiae-re terjed ki, a dominicalis a jobbágyokra; a püspökök, általán az egyházi főurak ez utóbbi joghatósága is királyi privilegiumon alapult; ez különös bíraskodási hatalomnak nem tekinthető, hanem az úri hatóságnak a királyi privilegiumok által való tovább kiterjesztésének. Ennek igazolásul szolgál az a körülmény, mint a fennebb idézett privilegiumokból láttuk, ezek a másokkal együtt lettek felsorolva s csak az úri hatóság gyakorlása tekintetében lett különbség téve a főpapok részéről azon államegyénekre, kik nekik katonai szolgálatot teljesítettek.

Így felsorolván azokat az egyéneket, kik úri hatóság alatt a polgári bíraskodás tekintetében álltak, azokról kell megemlékeznünk, kik nem állottak. Nem állottak a polgári bíraskodási jog alatt az oly elszegényedett nemesek, kik jobbágyi kötelezettségeket voltak kénytelenek vállalni. De itt meg kell jegyeznünk azt, hogy mivel az úri hatóság bíraskodási joga a dologi érdek kifolyása volt, a nemesek is dologilag alá voltak vetve az úri hatóságnak, mi a bíraskodást illetőleg abban nyert kifejezést, hogy azokban az ügyekben, mik az általuk birt colonialis sessiot s a vele járó szolgáltatásokat érdekelték, a nemes is a földesúr által bíraltatott el. Mi a szabadosokat illeti, ezek ekkor jelentőséggel e korszakban az úri hatóság bíraskodási jogának illetékessége megállapításánál nem jelentősek s csak a jövő korszakban lesznek e tekintetben említendőek.

A büntető joghatóság illetékességét tekintve szintén a királyi privilegiumokból kell kiindulnunk, melyek a ius gladii-t adományozták. I. Istvánnak az esztergomi egyháznak 1272-ben adott privilegiumában ez áll: „... et validioribus libertatibus congratulari invenimus, et iam eandem Strigoniensem dignitatem palatinus habere et auctoritatem iudicandi super omnes ecclesiae suae, in quibuslibet causis et causarum articulis infideles nobiles suos ulciscendi, fures et latrones suspendendi, si in ipsius territorio deprehensi fuerint.“ (T. V. v. 1 l. 227.) Nagy Lajos 1365-ben Ardou Zoardus számára adott privilegiuma mondja: „ut ipsi universos fures, latrones et alios malefactores, quos in possessionibus ipsorum in comitatibus Ugocha et Bihariensis situatis existentibus, ac intra terminos et fines ipsorum possessionum apprehendere poterint“ stb. (T. IX. v. 3 l. 490). E két okmányból következtethet-

jük azt, hogy a földesurak büntető iurisdictionója, mely a privilegiumokból merítette forrását, a földesúr birtokán elfogott nemtelen gonosztevőkre terjedt ki.

Ezek után rá kell térnünk a személyi alávetettség azon nyilvánulására, mely az úri hatalom alatt álló egyének felperességéből folyt ki. Ha ugyanazon úr hatalma alatt álló egyén lépett fel egy hasonorsu egyén ellen, akkor a dolog nagyon egyszerű volt. Itt jelentős kérdés az, mi történt akkor, ha az úri hatalom alatt álló egyén egy nemes személy, vagy más földesúr alatt álló egyéniség ellen akart fellépni? A földesúri érdek ekkor sem maradt érintetlenül s másrészt a középkor azon uralkodó felfogása, hogy nemtelen nemeset perbe nem idézhet, voltak azok a tényezők, melyek a földesúri joggá s kötelességgé tették ilyenkor a jobbágy képviselését; ez szükségképi folyamánya a földesúr bíraskodási jogának. Itt is szükséges bizonyos általános szabályt megállapítani arra nézve, hogy kik voltak azon személyek, kiket, mint felpereseket, az úr tartozott védeni a bíróságok előtt; ez nem lehet egyéb, mint az, hogy az úr e joga s kötelezettsége az actoratust nélkülöző személyekre terjedt ki. Actoratust nélkülöztek a nemtelenek; így ha az úr területén levő colonialis sessiot nemes ember birt, akkor ez nem tartozott a földesura védelmébe venni igénybe.

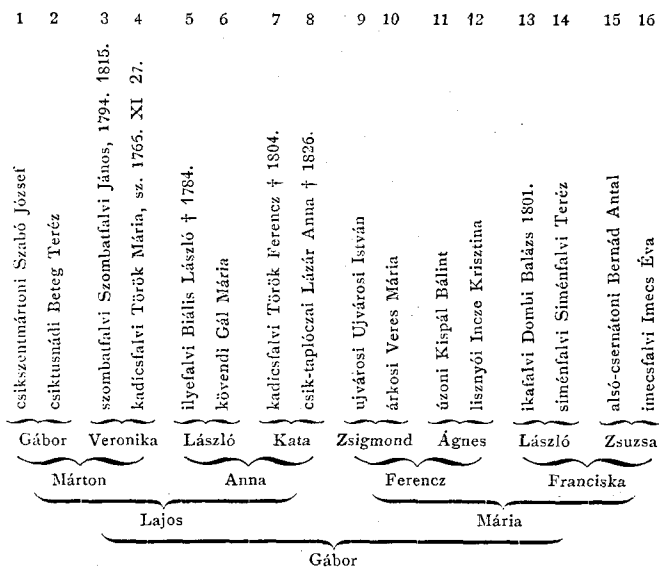
Az úri hatóság alatt levő egyének személyes alávetettsége nemcsak a perképesség korlátozásában nyert kifejezést, hanem a jogügyletek tevésének korlátozásában is. Ezt leginkább negatív alapon vagyunk képesek meghatározni azon egyes privilegiumokból, melyek az egyes alávetett egyéneknek kiváltságos állást biztosítanak e téren. 1246-ban István esztergomi érsek jobbágyainak a szabad végrendekezést engedte meg. (C. D. T IV v. 1 l. 441), 1270-ben Moys Palatinus és soproni comes cosnai hospeseinek ezt engedélyezi: „ut si quis hospitum supra dictorum sine herede decesserit, omnes suos facultates liberum habeat arbitrium, quocunque valet disponendi“ (T V. v. 1. l. 78); egy 1279. okmány szerint: „et si quem de ipsis hospitibus sine haerede masculo decedere contigerit, de rebus eius eliget (Paulus) et recipiat unam relicta sua, et aliam dominus terrae, omnia vero alia bona sua remanebunt uxori suae et cognatis.“ Ép így biztosítják a scultetusi szerződések is, hogy az úr által engedélyezettett a szabad rendelkezési jog, a végrendekezhetőség így C. D. T VIII v. 2. J. 391. 1322. Mind ezen okmányok azt igazolják, hogy a jobbágyok e korszakban általán nem bírtak szabad rendelkezési joggal. Itt a szerzeményeket kell értenünk, mert a colonialis földek felett ez ipso iure nem lehetett. Ide a földesúr engedélye, vagy a kölcsönösen kötött szerződés volt kívánatos. A cselekvő képesség e korlátozása leginkább a végrendekezésre enyhítették, de fenntartva marad az úrnak az a joga, hogy az örökségből bizonyos tárgyat választhasson. Mi az élők közti jogügyletek tevését illeti, ott is korlátozólag lépett fel a földesúri magánérdek, megteremtve a földesúr elővásárlási jogát. De meg kell jegyeznünk azt, hogy ezek a korlátozások a colonialis session lakó nemesre kihatással nem voltak. Ha az ilyen örökösök nélkül hunyt el, vagyona nem az úrra, hanem a királyi fiscus örökölt. Ide kapcsolódik a földesúr öröklési jogához a magszakadt jobbágy után, a földesúr kötelezettsége a jobbágy árvái, özvegye iránt. Mindenesetre a földesúr tartozott officialese által a jobbágy hagyatékáról tudomást szerezni s azt a törvényes örökösök, vagy magvaszakadtnál a földesúri engedélyen alapuló végrendeleti örökösök jogának érvényt szerezni, azt épségben fenntartani.

Ősfák.

— Összeállította: Gyulai Rikárd. —

XLIV.

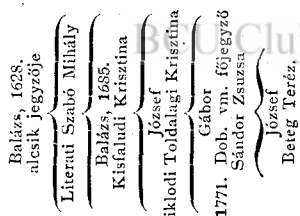
csikszentmártoni Szabó Gábor leszármazása:

A) Atyai ág.

1. A csikszentmártoni Szabó cs.

Lásd II, 1 alatt.

Pótlás.

Igazolta a cs. nemességét és címérét csikszentmártoni Szabó József, főrendh. tag a kamarási méltóság elnyerése (1903. IV. 28.) alkalmával.

cs.-szentmártoni Szabó Mihály 1838-ban homagialis esküt tesz Kük. vm.-ben. (Kük. vm. lt.)

2. A csik-tusnádi Beteg cs.

Lásd: Gen. Füz. I. évf. 10. sz. 110—111. l.

Pótlás (illetőleg kiigazítás).

Gábor (Nemes Kata férje) sz. 1767, † Gy.-Szt.-Királyt 1861. XI. 25.

József (B.-Szol. vm. főjegyzője) † 1857. VII. 29.

Kelemen (Kozma Erzse férje) † 1898 előtt.

Sándor (ki sz. 1829-ben) † Mező-Szengyelen 1898. VII. 22-én.

Miklós (Torda vm. alispánja) sz. 1868. I. 10-én; neje nem kézdi-vásárhelyi, hanem jánki Vásárhelyi Mária, fia Sándor sz. 1899 és † 1900. V. 12., ez alkalmából kiadott gyászjelentésben Tamás igen, de Gábor nincs említve.

Földtehermentesítési kárpótlást nyertek:

József: Magyar-Köblös (Dob. vm.);

Gábor neje Nemes Kata: Oláh-Köblös (Kol. vm.);

Hosszuaszó, Hosszupatak, Glogovicza (Kük. vm.);

Egerbegy, Keménytelke, Gyéres (Tord. vm.); Sajó-

Keresztur, Szász-Brethe (B.-Szol. vm.);

id. Sándor: Borkut (B.-Szol. vm.);

ifj. Sándor: Mező-Keménytelke, Hesdát (Tord. vm.); Kis-Sármás (Kol. vm.); Borkut (B.-Szol. vm.); Ferencz: Kis-Sármás (Kol. vm.); Borkut (B.-Szol. vm.); Kelemen: Fel-Ór, Ispánmező, Fel-Egregy, Pontiniasza, Al.-Ilosva (B.-Szol. vm.); Szász-Encs (Dob. vm.); Szent-Mihálytelke (Kol. vm.); Mező-Szakál (Tord. vm.) községekben volt birtok után.

3. A szombatfalvi Szombatfalvi cs.

Források (illetőleg irodalom): N. I. X. 791. — K. B. — Sz. Oklt. — S. kk. — S. sbbg. A. — Jegy. — Irt a családról Pálmay J. is az I. kötetében.

Rangemlések (nemességre vonatkozó adatok).

Donatió kelt Gyulafejérvár, 1570. II. 24-én, II. János királytól Szombatfalvi Benedek- és Máténak Udvarhelyszéken Szombatfalván, Oroszhegyen, Ozdfalván, Dersen és Egén levő részjóságokra. (Sz. Oklt. II. 402. sz. 307. l. — Orsz. lt. k. e. Lib. Reg. anni 1570: 206).

Donatió kelt Szász-Meggyes, 1662. X. 26-án Apaffi Mihálytól szombatfalvi Szombatfalvi Istvánnak Nagy-Galambfalván (kuriával), Kis-Galambfalván, Bethfalván, Décsfalván és Matisfalván levő részjóságokra. (Orsz. lt. Gy. K. 27. Lib. Reg. 568. és 575. l. — S. kk.)

Az Udvarhely-, Csik-, Gyergyó- és kászon-széki főemberek által fizetett 50 dénáros adó összeírásában (1576 körül) találjuk Szombatfalván Szombatfalvi Benedeket. (Sz. Oklt. IV. 688. sz. 39. l.)

Szombatfalvi Benedek udvarhelyszéki nemes, Szombatfalváról 1602. VIII. 11-én hűségi esküt tesz. (Sz. Oklt. V. 1033. sz. 291. l.)

Pálmay szerint: nemes levél (címeres) Brandenburgi Katalintól ezen

címerrel: két paizsban nyitott könyv, melynek lapján ezen fölírat: „Jus Divinum et Humanum“ olvasható; a könyvet felhők közül kinyuló pánczélos kar koszoruzza. Sisakdisz: a sisak koronáján könyöklő pánczélos kar kezében koszorut tart. — Takarók: kék-arany; vörös-ezüst.*

NB. Igy pecsétel Szombatfalvi Mihály „nem. Kolos vm. v. notar.“ 1808. VIII. 16-án, csakhogy a könyv lapján „I.“ és „H.“ betűk, a sisakdiszül szolgáló kar felett egy kereszteteske látható. Ezen pecséten „Sz.“ és „Gy.“ betűk észlelhetők. (Endes cs. lt.)

Czímer: zöld hármás dombon szemközt állva két galamb, mindegyik csőrében olajjaggal. Sisakdisz: ötlevelű rózsza. (S. sbbg. A. 170. táb. Szombatfalvi György 1772-beli pecsétje után).

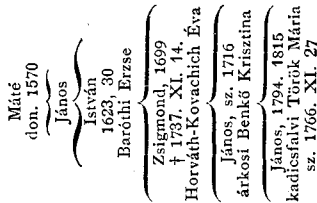
NB. Szombatfalvi László, táblai jegyző egy Köröspatakon 1739. VII. 13-án kiállított okmányon így pecsétel: katonai paizsban koronán könyöklő pánczélos kar egyenes kardot tart, melynek pengéjére koszorú (?) van tűzve. A pecséten „Sz“ és „SA“ betűk láthatók. (Endes cs. lt.)

Szombatfalvi József, udvarhelyszéki jegyző egy Sz.-Udvarhelyt 1835. VI. 3-án kelt okiraton így pecsétel: osztott paizs; a felső kék mezőben vágató lovas vitéz; az alsó kék mezőben koronán könyöklő kar törökfejes görbe kardot tart, kísérvé csillag és félhold által. — Két sisak. — I. a sisak

* Pálmay szerint az eredeti armalis Szombatfalvi Albert állami rendőrtanácsos birtokában Budapesten.

koronáján könyöklő kar törökfejes görbe karddal kezében. II. (elmosódott). V. ö. a 13. családnál a) alatt leírt czímert. (Endes cs. lt.)

Leszármazás:

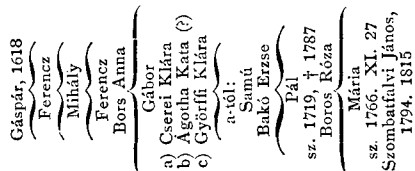
Birtokviszonyok.

Földtehermentesítési kárpótlást nyertek:

- Szombatfalvi Julia (Biró Samúné): A.-Füld, K.-Petri, K.-Füld, Sztána, Tamásfalva, Mgy.-Bikal, Középlak, Nyerce, Mgy.-Nagy-Zsombor, Zutor (Kol. vm.); Borzova, Dál, Farkasmező, Füzes, Milvány, Rákos, Szomró-Ujfalu (Dob. vm.); Halmosd (Krasz. vm.); Szombatfalvi Erzsébet (Péchi Miklósné): Borzova, Dál, Farkasmező, Füzes, Milvány, Rákos, Szomró-Ujfalu (Dob. vm.); Halmosd (Krasz. vm.); Középlak, Nyerce, Mgy.-Nagy-Zsombor, Zutor (Kol. vm.); Szombatfalvi György: Zálnok, Újnemeti, Sződemeter (Köz. Szol. vm.); Borzova, Dál, Farkasmező, Füzes, Milvány, Rákos, Szomró-Ujfalu (Dob. vm.); Halmosd (Krasz. vm.); Középlak, Nyerce, Mgy.-Nagy-Zsombor, Zutor (Kol. vm.); Szombatfalvi Teréz (Kozma Lajosné): K.-Petri, Tamásfalva, Középlak, Nyerce, Mgy.-Nagy-Zsombor, Zutor (Kol. vm.); Borzova, Dál, Farkasmező, Füzes, Milvány, Rákos, Szomró-Ujfalu (Dob. vm.); Halmosd (Krasz. vm.); Szombatfalvi József: Zágór (Kük. vm.); Mgy.-Dellő (Tord. vm.); Szombatfalvi Veronika (Ugron Gáspárné): Mgy.-Felek (F.-Fej. vm.); községekben volt birtok után.

4. A kadicsfalvi Török cs.

Lásd: XXV. 3 és XXX. VI. 10 alatt.

5. Az ilyefalvi Biális cs.

Iratott „Bialy“-nak * is, és mivel Olaszországból származott, másképp „Olasz“-nak is nevezték.

Források (illetőleg irodalom):

- K. 47. — N. I. II. 99 és VIII. 217. — T. XV. 144. — K. K. — S. sbbg. A. — K. S. — Jegy. — Irt a családról Pálmay J. is a II. kötetében.

Rangemelések (nemességre vonatkozó adatok):

- Honfűsítés (és nemesítés?) kelt Fogaras, 1680. III. 10-én Apaffi Mihálytól Bialis Ferencz részére. — (K. — N. I. stb.)

NB. S. sbbg. A. szerint a család nemességét 1686-ban nyerte.

Nemesi igazolás kelt Bécs, 1786. VI. 19-én Bialis alias Olasz László és Elek (Háromszék) részére. (Orsz. lt. Lib. Reg. LIII. 479, Nr. 45. — K. K.)

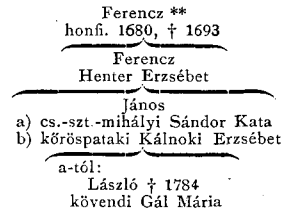
Czímer: Vörös paizsban könyökben meghajtott pánccélos kar, kezében görbe kardot tart. Sisakdísz: a paizsalak. — Takarók: vörös-arany; vörös-ézüst. (S. sbbg. A. — 65. táb.)

* Például Tört. tár: 1895: 710. I.

Czímerpecsét található Pest vm. ltban. „Acta Nobilitaria ex anno 1801 Nr. 1240“ jelzet alatt őrzött okmányon. (K. S.)

Igazolta a cs. nemességét és czímerét csik-szent-domokosi Sándor László a kamarási méltóság elnyerése alkalmával.

Leszármazás.

Birtokviszonyok.

Földtehermentesítési kárpótlást nyertek:

Biális László és neje Tamás Emilia: Zágór (Kük. vm.); Csik-Csicsó (Csik sz.) községekben volt birtok után.

6. A kövendi Gál cs.

Források (illetőleg irodalom): N. I. IV. 304. — K. B. — K. K. — Jegy.

Rangemelések (nemességre vonatkozó adatok):

Nemesi igazolás kelt Bécs, 1793. XI. 2-án a kövendi Gál cs. (Aranyosszék) részére. (Orsz. lt. Lib. Reg. Transsyl. XIII. 80. — K. K.)

Kövendi Gál Miklós (Kük. vm. alispánja) 1838-ban homagialis esküt tesz. (Kük. vm. lt.)

Czímert nem ismerjük.

Leszármazást nem ismerjük.

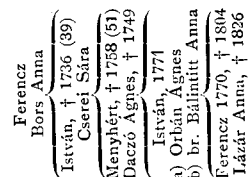
Birtokviszonyok:

Földtehermentesítési kárpótlást nyert:

Kövendi Gál Kata (sz. 1811, † 1892) bölöni Szentpáli Józsefné: Nagy-Oklos (Tord. vm.) községben volt birtok után.

7. A kadicsfalvi Török cs.

Lásd: XXV. 3. és XXXVI. 10. alatt.

8. A csik-taplóczai Lázár cs.

Lásd: Gen. Füz. II. évf. 2. sz. 19. I.

Pótlás (illetőleg kiigazítás):

Pál 1636-ban homo regius szenttamási Lázár János érdekében tartott tanuvallatás alkalmából. (Endes cs. lev.)

Imre 1666. szept. 14. egy malomhelyét Damokos Tamásnének adja, ki őt viszont hadi kötelezettségektől egész életére fölmenti. (Endes lev.)

(9.) Imre és neje karatnai Könczei Erzsébet gyermekei 1801. jan. 6. osztozkodnak csik-taplóczai, csobotfalvi és csicsói jószágukban. (Lázár László családi iratai.)

(12.) János hunyadmegyei főbiró, utóbb „midőn a francia háború legvehemensebben dühöngött és a vármegye főispáni széke üresedésben volt, mint helyettes főispán a legdicseretesebben vezette a vármegye ügyeit.“ (Hunyadm. 1829. okt. 21. Déván kelt bizonyítványa Lázár László birtokában.)

** Hogy Ferencz krasznamegyei és nem belső-szolnoki (mint Turul és Pálmay mondja) főispán volt, bizonyítja De Camelis I. munkácsi püspök naplója (Tört. tár. 1895: 710. I.) — Gr. Lázár M. is krasznamegyei főispánnak mondja 1696-ban, azonban az évszámban tévedett, mert Biális Ferencz felette tartott halotti beszéd szerint 1693-ban halt el.

- (35.) *Lipót* első neje *bukovecki* Papp Etelka, ki utóbb Pál-Oszkárhoz (36.) ment nőül.
 (36.) *Pál-Oszkár* † 1888-ban (és nem 1866-ban!)
 (60.) *Lajos* miniszteri műszaki tanácsos, neje kénosi Sándor Irén.
 (64.) *Zoltán* igazgató a salgótarjáni bánya és kohó r. társ.-nál.

- (66.) *Lászlónak* Lázár nevű fia nem volt, hanem Tibor † 1885.
Czímer: Vörös mezőben, zöld talpon ágaskodó leopárd, jobb első lábában görbe kardot tart. Sisakdisz paizsalak. Takarók: arany-vörös, ezüst-vörös. (Armalis, kelt. Bécs 1742. aug. 4.)
 (Folytatjuk.)

„Halotti Beszédok“ az Erdélyi Országos Múzeum és a kolozsvári ref. kollegium könyvtárában.

— Összeállította: Köblös Zoltán. —

(VI. közlemény.)

825. hadadi *br. Wesselényi István* felett 1758. febr. 26. Zoványi József. Kolozsv. 1759. 4° 9 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 826. — — 1758. ápr. 2. szathmári Pap Zsigmond. (Kolozsv. 1759.) 4° 18 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 827. — — 1758. ápr. 2. Verestói György. (Kolozsv. 1759.) 4° 15 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 828. — — 1758. ápr. 2. bacsoni Incze Mihály. (Kolozsv. 1759.) 4° 15 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 hadadi *br. Wesselényi Istvánné* I. losonczy gr. Bánffy Kata.
 — — I. vargyasi *br. Daniel Polyxéna*.
 829. hadadi *br. Wesselényi József* felett 1825. decz. 26. Salamon József. Kolozsv. 1817. 8° 46 l. (Múz. Koll.)
 830. — — emlékezete. Herepei Károly. (Kolozsv. 1817.) 8° 47—116 l. (Múz. Koll.)
 831. — — 1827. febr. 12. felső-őri Cseresnyés Sámuel. (Kolozsv. 1817.) 8° 117—138 l. (Múz. Koll.)
 832. hadadi *br. Wesselényi Katalin*, kis-rhédei Rhédei Zsigmondné emlékezete. Kolozsv. 1788. 4° 16 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 833. hadadi *br. Wesselényi Mária*, széki gr. Teleki Ádámné felett 1785. aug. 21. Verestói György. Kolozsv. 1786. 4° 28 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 834. hadadi *br. Wesselényi Pál* (István és vargyasi *br. Daniel Polyxéna* fia) felett 1747. aug. 20. szathmári Pap Zsigmond. H. év n. 4° 12 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 835. hadadi *br. Wesselényi Polyxéna*, magyar-gyerőmonostori Kemény Simonné felett 1764. jun. 3. Deáki Filep Sámuel. Kolozsv. 1765. 4° 17 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 836. — — 1764. jun. 3. Huszti György. (Kolozsv. 1765.) 4° 19 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 837. — — 1764. jun. 3. bacsoni Incze Mihály. (Kolozsv. 1765.) 4° 18 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 838. — — 1764. jul. 22. Zoványi József. (Kolozsv. 1765.) 4° 11 sztl. lev. (Múz.)
 839. — — emlékezete. Kolozsv. 1764. 4° 11 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 840. hadadi *br. Wesselényi Sámuel* (István és vargyasi *br. Daniel Polyxéna* fia) felett 1750. jul. 19. szathmári Pap Zsigmond. Kolozsv. 1750. 4° 12 sztl. lev. (Múz.)
 841. hadadi *br. Wesselényi Zsuzsánna* felett 1738. decz. 13. cséri Verestói György. Kolozsv. 1783. 8° (Múz.)⁶⁶
 842. hadadi *br. Wesselényi Zsuzsánna*, széki gr. Teleki Ádámné felett 1739. május 28. Szentgyörgyi Sámuel. Kolozsv. 1739. 4° 12 sztl. lev. (Múz. Koll.)

843. — — 1739. május 29. Kármán András. (Kolozsv. 1739.) 4° 18 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 844. — — 1739. decz. 13. Csepregi Turkovitz Ferencz. (Kolozsv. 1739.) 4° 33 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 845. — — 1739. decz. 13. Köpeczi János. (Kolozsv. 1739.) 4° 14 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 846. — — 1739. decz. 13. Verestói György. (Kolozsv. 1739.) 4° 20 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 847. — — emlékezete. (Kolozsv. 1739.) 4° 15 sztl. lev. (Múz. Koll.)
 — — kalota-szent-királyi *Zámbó Gáspárné* I. vetési Margitai Juliánna.
 848. kalota-szent-királyi *Zámbó Sándor* felett 1824. jul. 2. s.-szt.-györgyi Király István. N.-Enyed. 1830. 8° 13—31 l. (Koll.)
 — — zejkefalvi *Zeyk Elekne* I. alsó-csernátoni Domokos Anna.
 849. *gr. Zichy István* felett 1700. május 21. Győr. 1759. 4° 42 l. (Múz.)
 850. *Zoltán József* felett 1763. febr. 20. bacsoni Incze Mihály. H. év n. 4° 12 sztl. lev. (Múz.)
 851. lozsárdi *Zudor Eszter*, csapói Réz Sámuelné felett 1829. szept. 27. Gáspár Ferencz. N.-Enyed. 1829. 8° 17 l. (Múz. Koll.)
 852. — — 1829. szept. 27. komollói Szász Lajos. (N.-Enyed. 1829.) 8° 24 l. (Múz. Koll.)

Pótlás és helyreigazítás.

853. szendrői *Aszalai Pál* felett szoboszlai Pap István. Debreczen. 1858. 8° (Múz.)¹
Bélyei Péterné I. váci Nagy Erzsébet.
 854. vonza-böszörményi *Böszörményi Pál* felett 1852. febr. 5. szoboszlai István. Debreczen. 1858. 8° (Múz.)²
Budai Ferenczné I. Csapó Sára.
 855. *Csapó Sára*, Budai Ferenczné felett szoboszlai Pap István. Debreczen. 1858. 8° (Múz.)³
 856. *Csoma Klára*, Jákó Elekne felett 1843. jul. 6. Sükösd Sámuel. Brassó. év n. 8° 16 l. (Múz.)
 857. friesi *Fekete Sámuel* felett 1833. nov. 24. Budai András. Kolozsv. 1834. 8° 9 l. (Múz. Koll.)
 858. vajdaszentiványi *Gondos István* felett 1847. jan. 5. albi Bod Sándor. Marosvásárhely. 1847. 8° 19 l. (Múz.)
 859. — — 1846. nov. 22. Péterfi Sándor. Marosvásárhely. 1847. 8° 15 l. (Múz.)

¹ Pap I. i. m. 96—104 l.

² U. o. 38—48 l.

³ U. o. 153—159 l.

⁶⁶ Verestói Gy. i. m. 14. oratio. (414—458 l.)

- Jákó Elekné* 1. Csoma Klára.
860. hidvégi *gr. Mikó Imre* felett 1876. nov. 18. Hegedüs István. Kolozsv. 1876. 8° 26 l. (Koll.)
861. — — 1876. nov. 26. Nagy Péter. Kolozsv. 1877. 8° 19 l. (Múz. Koll.)
862. váczai *Nagy Erzsébet*, Bélyei Péterné felett szoboszlai Pap István. Debreczen. 1858. 8° (Múz.)¹
863. széki *gr. Teleki Eszter*, toroczkószentgyörgyi Toroczkai Zsigmondné felett fogarasi Pap József. Kolozsv. 1879. 4° 15 sztl. lev. (Koll.)
864. széki *gr. Teleki József* felett 1855. ápr. 22. Veres Ferencz. Brassó. 1855. 8° 9 l. (Koll.)
865. — — 1855. ápr. 22. Szász Károly. Brassó. 1858. 8° 11—26 l. (Koll.)
866. — — 1855. ápr. 29. Nagy Péter. Kolozsv. év n. 8° 31 l. (Koll.)
367. *Trandafir György* felett 1833. decz. 2. n.-görgényi Csizsár Sámuel. Kolozsv. év n. 8° 22 l. (Koll.)
868. hadadi *br. Wesselényi István* és Iosonczy *gr. Bánffy Kata* felett 1734. aug. 22. bonyhai Simon György. Kolozsv. 1734. 4° 9 sztl. lev. (Koll.)
869. — — Zsibón 1734. aug. 22. Kolozsv. 1734. 4° 8 sztl. lev. (Koll.)
870. — — 1734. aug. 22. Zoványi György. Kolozsv. 1734. 4° 6 sztl. lev. (Koll.)
871. — — 1734. aug. 22. Szathmári Mihály. Kolozsv. 1734. 4° 8 sztl. lev. (Koll.)
872. — — 1734. aug. 15. Köpeczi János. Kolozsv. 1734. 4° 12 sztl. lev. (Koll.)

- 7, 60, 244, 250, 296, 365, 710. szám: ajtai Ajtai Mihály helyett olv. *ajtai Abódi Mihály*.
38. szám: Szombati Sámuel helyett olv. *Rimossombati Sámuel*.
39, 240, 350, 356, 588, 594, 686, 689, 730, 789, 799, 820. szám: Deáki József helyett olv. *Deáki Filep József*.
176, 290, 330. szám: Deáki Pál helyett olv. *Deáki Filep Pál*.
237. szám: Bonyhai György helyett olv. *bonyhai Simon György*.
446. szám előtt kimaradt: Méhes Sámuelné 1. *Deáki Filep Krisztina*.

¹ Pap I. i. m. 135—143 l.

Kimaradt az 542. számra vonatkozó jegyzet: *Verestői Gy. i. m. 21. oratio. (743—773 l.)*
675. szám: Csepregi Ferencz helyett olv. *Csepregi Turkovits Ferencz*.

A családtörténeti irodalomnak megbecsülhetetlen forrását alkotják a halotti beszédek.

Ha e sorozatban összeállított halotti beszédek mindenikében nincsen is a család leszármazásáról, rokoni összeköttetéseiről és a család egyes tagjainak a közügyek terén szerzett érdemeiről szó, de legalább az elparentált társadalmi helyzete és érdemei fel vannak sorolva.

Az Erdélyi Országos Múzeum halotti beszédeinek törzsét *gr. Kemény József* gyűjteménye¹ alkotja. Ehhez csatlakoznak még az Erdélyi Országos Múzeum könyvtárának törzsgyűjteményéből kiválogatott halotti beszédek. A *gr. Kemény József* gyűjteményének lehető leg-rövidebb s csakis a vezetéknevekre szorított jegyzékét, utalva az illető kötetre, kiadta *Jakab Elek*.² E jegyzék azonban nemsokára teljesen használhatatlanná válik, mert a 36 vaskos kötetet tevő kolligatum rövid idő alatt szét fog szedetni. Ezért dolgoztam fel e gyűjteményt ismételtén.

A kolozsvári ref. kollegium könyvtárában 27 4° dobozban vannak a halotti beszédek felállítva, mint külön gyűjtemény s különálló betűrendes czédula katalógusa van, de a keresést megnehezíti az, hogy az elparentáltról nincsenek utaló czédulák. Ez azonban most, a könyvtár teljesen új rendezése alkalmával valószínűleg elkészül s így könnyen használhatóvá válik.

Végül e sorozatot kiegészítem azon halotti beszédek jegyzékével, melyek e cikksorozat nyomtatása közben kerültek az Erdélyi Országos Múzeumba és a kolozsvári ref. kollegium könyvtárába.

Mivel a XVI. és XVII. században kevés halotti beszédet nyomtattak ki s nagy részük kéziratban maradt,³ azért az 1711 előtti halotti beszédeket a bucsúztató versekkel együtt külön sorozatban állítottam össze, mintegy jelezni akarván azok *bibliographiai* érdekességét és ritkaságukat. Ezeknek jegyzékét a következő közleményben adom.

¹ 2° = 1 kötet; 4° = 22 kötet; 8° = 13 kötet.

² Magyar Könyv-Szemle 1881. évf. 306—318 l.

³ 311—214, 803. sz.

A d a t t á r.

III.

Háromszék tiltakozó irata a szászokhoz.

Gyulafehérvár, 1610. május 17.

MÜK nemes Sepsi, Kézdi és Orbai háromszék főtisztei, primorai és országgyűlésre ablegált követei és vicetisztei, nominanter vero *Mikó Benedek* Háromszék főkirálybírája; *Kálnoki Balázs* főkapitánya; *Nemes Gergely*, *Mikes Bálint*, *Béldi Dávid* primorok és fejedelem hivattjai, *Imecs Tamás* és *Kispál Lőrincz* Háromszék regnicolaris deputatus-ai simul etiam vicekirálybírái és *Donáth Máté* a vitélő rend deputatusa: vigore praesentium in forma solemnium protestationis, contradictionis, reclamationis et inhibitionis declaráljuk nagyságtok, kegyelmetek és az egész haza előtt, quod nos praehabita cum dominis alterorum sedium Siculicalium primis et viceofficialibus, primoribus et deputatis cointelligentia,

communi consensu abban állapotunk meg és abban vagyunk, hogy mivel nagyságtok és kegyelmetök szász uraimék intercessiójára accedálván, annualtak, hogy ő kegyelmeknek néhai jó emlékezetű fejedelmünk, azutáni lengyel király *Báthori István* urunk által sine omne variatione, diminutione vel additione in suo esse et statu megerősített municipalis törvényeiket scrutinyum alá nem véve, úgy a mint ő kegyelmök eleje Norinbergából béhozták, bántatlanul hagyák s a kegyelmetek és nagyságtok által post novam revisionem et deliberationem kiadni és béhozni czélzott Approbata constitutiókba belé nem foglalják, de deinceps quoque et in posterum in vigore megszenvedik. Mük is e hazában Székelyország ős törzsökös birtokosai s nagyságtok és kegyelmetek előtt századokkal itten honosult, saját magunk által hozott törvényeink alatt élt szabad és vitélő székely nép, kikkel kegyelmetek becsületös ősei csak szövetkeztek, de nem

debelláltak, nem subjugáltak. Kik Székelyországban nem vagyunk zsellérnép, mint szász uraimék a király földén. Kik nem fizetünk a fejedelemnek földünkről sem dézmát sem terragii taxat, sem descensust, sem semmit, mint ő kegyelmök, mert mük, mint szabad és vitézlő nép, mint Székelyország ős törzsökös birtokossai, azt mint sajátunkat jure proprietatis et devicti dominii birjuk s vérünkkel szerzettük és tartottuk meg. Nem búvtunk bé ide a mások háta megé s más földére, szász uraimék. De nem is birjuk földünket s országunkat cum jure regio et donationaliter, mint nagyságtok és kegyelmetök, *hanem ősünkről a nagy Atilláról ránk maradt örökség gyanánt birjuk*, rendezzük, igazgatjuk és vagyunk urai. A mint ezt Verbóczi megírta s a királyok decretumai apertis verbis manifestálják. Itt mük hoztunk magunknak törvényeket s nem engedünk a fiscusnak sem successiót, sem jus regiumot, sem hivatalokra denominandi, confirmandi et amovendi hatalmat, mint nagyságtok és kegyelmetek. Kik a hivatalokat is juxta tribus et generationes viseltük saját rendezésünk és *hunnus törvényeink* tenora és *continentiója szerint*. Törvényeket is nemzeti gyűléseinkben magunk hoztunk magunknak. Mégis uraim nagyságtok és kegyelmetek, posthabealván és megtapodván jussainkat, szabadságunkat és szép kérésünket, sőt kegyelmetek az igaz vért elárulván, megtagadván, velünk contra divinas et naturae leges oly mostohán bántak, hogy münket az ország törzsökös és legrégebb népét verus és immediatus haeressét, nagyságtok és kegyelmetek igazi vérokonát, örökös frigyését s minden alkalommal, még a római imperatorok elleni védőjét s hadtársát, még a jövevény népeknél is hátrább tevén és contemnalván, mikor szász uraimék idegen ortu törvényeit épen és bántatlanul hagyták, a mi nemzeti dicső törvényeinket, ős szabadságunk védbástyáját s saeculumok óta hűséges őrállóját castrahalni, diminualni, codificalni s pro lubitu et libero arbitrio kiszemélni s nekünk

és a maradéknak annyi ontott vérért és áldozatért ily atyafiságtalansággal fizetni kívánnak. Ezt mük nem vártuk, nem érdemeltük, de el sem tűrhetjük.

Ugyanezért Isten és ember s az egész háza előtt nomine totius nationis Siculicae solemniter protestalunk, contradicalunk és reclamalunk az erőszakolás és igazságtalan attentatum ellen. In forma legalis inhibitionis declaráljuk nagyságtoknak és kegyelmeteknek itten Gyulafejevárt egybegyűlt erdélyi és partiumbeli magyar fő- és uri nemes rendeknek, valamint szász uraim ő kegyelmeknek és minden taxalis helyeknek; qualiter mük fő, nemes és vitézlő székely nép unanimitate consensu et matura praehabiter deliberatione elhatároztuk, hogy ha kegyelmetek rolunk és felőlünk quid quid sit quod aut jure, aut bona, aut personam et aviticam libertatem respicialna, a mű consensusunk és ratihabealunk nélkül deliberálnának és concludálnának, mük azt el nem fogadjuk, ahhoz magunkat nem tartjuk, azokat ezennel pro nullis, irritis et castatis declaráljuk s magunkat mindenkben régi és újabb törvényeinkhez, szokásainkhoz és libertatusunkhoz fogjuk tartani. Tessék azért nagyságtoknak, kegyelmeteknek mindenkben ezen declarationkhoz tartani magokat et protestatur.

Költ Gyulafejevárt a székely nemzet főtiszteinek, kapitányainak, primorainak, deputatusainak gyűléseből anno Domini 1610. die 17. Maji.

Mikó Benedek mp.
háromszéki főkirálybíró.

Nemes Gergely mp.

Mikes Bálint mp.

Béldi Dávid mp.

primores.

Kálnoki Balázs mp.
főkapitány.

Imecs Tamás mp.

Kispál Lőrincz mp.

deputati sedis Siculicalis

Háromszék.

Donáth Máté mp.

vitézlő rend deputatusa Háromszékről.

(Egyszerű másolat Kispál Lázló kir. mérnök ur tulajdonában Dicsőszentmártonban.)

Közli: Sándor Imre.

Szakirodalom.

Az „i” és az „y” használata a belügyminiszter rendelete szerint.

A m. kir. belügyminiszter — egyetértve az igazságügyminiszterrel — 1904-ben 59,923. sz. alatt bizonyos „i”-vel végződő nevű kereskedő ügyében, ki neve végén az „i”-t önkényesen „y”-nal cserélte föl úgy a cégtábláján, mint nyomtatványain — aként határozott, hogy a kereskedő ezen ténye jogosulatlan s ő mint üzletember a cégbejegyzéstől el nem térhet. Mivel mégis eltért és „i” helyett „y”-t használt, ezért őt 40 koronával büntette meg és elrendelte a helyesbítést. (Iparkihágás.)

Ugyanez a rendelet tovább megy és az esetet tovább kombinálva kimondja azt is, hogy ha nem üzletember, nem kereskedő követi el ezen önkénykedést, nem kereskedő igazítja „i” végű nevét „y” végűre, akkor nincs iparkihágás, nem történik névbitorlás sem, bárki y-ra igazíthatja i végű nevét, semmi törvényes felelősség sem érheti. Ez a kijelentés azonban helytelen és törvénytelen.

A miniszteri rendelet törvényessége kétségtelen akkor, mikor az 1884. évi XVII. tezik 58. §-a alapján intézkedve eltiltja az iparost és kereskedőt oly jelzők, jelvények és adatok használatától, melyek a tényleges üzleti viszonyoknak, vagy a valóságnak meg nem felelnek; kétségtelen akkor is, ha az 1879. évi XI. tezik 45. §-ában jelzett czimet és rangfokozatot más dolognak tartja és az „y” kérdését ismét más

dolognak. Amde világos törvényteleniséget követett el a jelzett rendelet akkor, mikor az 1894. évi 33. tezik 44. §-át mellőzte, illetve félremagyarázta. Az idézett §. így szól:

„Senki sem viselhet más családi és utónevet, mint a melyek születési anyakönyvébe be vannak jegyezve.”

E szerint a törvény szerint senkinek se szabad „i” végű nevét „y” végűvel írni, csak ha az anyakönyvbe is így van bejegyezve, nem szabad megváltoztatni y-ra az i-t; továbbá tudjuk, hogy névváltoztatáskor a belügyminiszter nem engedélyez y végű neveket a névváltoztatóknak, tehát ezek se cserélhetik föl az i-t y-nal, az ő anyakönyvük a miniszteri engedély. De ha mégis más nevet használ valaki, mint a hogy neve az anyakönyvbe, vagy a miniszteri engedélybe beírva van — az a most idézett törvény ellen vétkezik és bizonyára törvényes felelősség alá esik. Ezek szerint valóban törvénytelen a döntvény fenti kijelentése; mert az magától értetődik, hogy egészen más név, sőt más család az, a ki i-vel írja a nevét és más az, a ki y-nal írja.

Gyakorlatilag is sok zavarnak okozója az ilyen helytelen és törvénytelen rendelet; de elméletileg, a genealogiai törvények szerint, egy perezig sem állhat meg rendelkezése. Azért tettem szavá, hogy az módosított megfelelő alakban, ha ugyan . . .

Böllöni László.

Czímerlevelek.

Előleges tájékoztatás czímerleveleinkhez.

Jeleztük már, hogy czímerleveleinket negyedévenként könyvalakú mellékletben bocsátjuk közre. Főcélunk az, hogy a magyar heraldika anyagát magánosoknál és közgyűjteményekben levő, számunkra hozzáférhető, de eddig nagyrészt kiadatlan tömeggel gazdagabbá tegyük; e mellett szolgáljuk a hazai történelmet s a genealogiát. Az alakkal s a mennyire lehet a feldolgozás módszerével is a Magyar Nemzeti Múzeum nagyobbszabásu publikációjához alkalmazkodunk. Mohács előttit nem közlünk.

Közlendő anyagunk tulnyomóan az *Erdélyi Országos Múzeum* levéltárából és kézirattárából való. Az Erd. Múz. eredeti és önálló másolatot képező czímerleveleit külön adja ki. Két nagy másolat-gyűjteményét, a Kemény József grófét és Mike Sándorét Erdélyi Pál dr. könyvtárigazgató szives beleegyezésével mi dolgozzuk fel. *Kemény József* gr. gyűjteménye 13 drb 4 r. kötet. A címe *Repertorium Nobilitatis Transsylvanicae*. Családtörténeti adatai, mellett több mint 150 czímerlevelet, czímerleirást és néhány czímerrajzot foglal magában. *Mike Sándornak* kétféle gyűjteményét használjuk fel. Egyik az „*Erdélyi Nemzetségek*” vázlatos családtörténeti adatokat nyújt. Czímerleirása alig néhány van. A másik a *Collectio Genealogica Nobilitatis Transsylvanicae*. Ez tulajdonkép leszármazási táblákat tartalmaz. Eredetileg 2 (A. B.) kötetben volt, — újabban a könnyebb kezelhetés szempontjából 4 (A1. és 2. B1. és 2.) 2 r. darabba köttették. A leszármazások mellett *Mike* helyenként leírta benne a családok czímerét. A czímerleirással együtt megjelöli a nemességszerzőket is, de miután nála a genealogia mellett e gyűjteményében minden más szempont alárendelt: az armalis tartalmát nem vázolja. A nemességszerzők érdemeiről nála alig van szó, a czímerlevél kihirdetését s hollétét ritkán jelöli meg. Ezért a *Mike*-gyűjtemény adatai közléseinkben is rendszeresen rövidek. Ezt és a *Kemény*-gyűjteményt *Kelemen Lajos*, *Köblös Zoltán* és *Sándor Imre* dolgozzák fel.

Legnagyobb gyűjtemény-anyaga ezután a *Székely Nemzeti Múzeumé*, a melynek mintegy 30 eredeti darabját *Csutak Vilmos* sepsiszentgyörgyi tanár bocsátja közre. A *fbiskolák* czímerlevél-gyűjteményei közül a *marosvásárhelyi* ev. ref. kollégiumét régi, érdemes tudósunk *Koncz József* publikálja. Ugyanő saját gyűjteményének darabjait illetve másolatait is e sorozatban adja ki. A *kolozsvári* ev. ref. kollégium gyűjteményét *Köblös Zoltán* készítette elő. A *vármegyei és városi* levéltárak közül *Kis-Küküllő* megye levéltári anyagát *Sándor Imre*, *Kolozsvár* városét *Sándor Imre* és *Kelemen Lajos* együtt, *Maros Tordát* ifj. *Biás István*, *Marosvásárhely* városét *Kelemen Lajos*, *Szolnok-Dobokát* *Lukinich Imre* dr. nézték át és közlik. Ezekon kívül magánosok tulajdonából — főleg *Balló István dr.*, *Török Pál dr.* s mások szivességéből — különböző közlőktől közel 50 drb áll rendelkezésünkre. A közlők neveit, valamint a szövegben előforduló neveket a sorozat befejeztével külön névmutató fogja feltüntetni. Czímerrajzainkat *Sebestyén József* festőművész készíti.

A rajzoknál a leírás szövegét tekintjük irányadónak s az eltéréseket jelöljük. Az egyöntetűséget anyagunk természeténél fogva csak úgy oldhattuk meg, hogy a hol eredeti czímerkép állott rendelkezésünkre, ott a szöveget előtérbe helyezve tekintetbe vettük az eredeti czímerképet is, — egyebütt a heraldika általános szabályait követtük.

Teljesség kedvéért — azok kivételével, a melyek időközben az Erd. Múz. tulajdonába jutottak — feldolgoztuk az első két évfolyamunkban közölt czímerleveleket. Ugyanezért felvettük továbbá *Székely Oklevéltár*-ban és az *Erdélyi Múzeum*-ban rendre megjelent erdélyi armalisokat is. Ennél tovább azonban nem terjeszkedünk, mert a szétszórtan megjelent czímerlevelek és czímerleírások összegyűjtése jelenleg munkakörünkön és anyagi erőnkön túl menő vállalkozás.

A „Gen. Füzetek” Szerkesztősége.

TARTALOM: *Dr. Endes Miklós*: Az úri hatóság fejlődése 1848-ig. — *Gyulai R.*: Ósfák. XLIV. csikszentmártoni Szabó Gábor leszármazása — *Köblös Zoltán*: «Halotti Beszédek» az Erdélyi Orsz. Múzeum és a kolozsvári ref. kollégium könyvtárában. — *Adattár*. — *Szakirodalom*. — *Czímerlevelek*.

CSALÁDI CZÍMEREK

rajzolását és festését elvállalja egy
kiváló festőművész.

A heraldikai szabályok legszigorúbb betartásáért kezeskedik. — Árak mérsékeltek. — Megrendeléseket közvetít

a Szerkesztőség.